

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Octobre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 306

ABONEMAN:

Seneliği [24Nushâ] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Teşrinievel 1930

Ş Na kabili" tecavüz farz olunan gömrük kordonlarının te'sisi, Almanyada yahud bitaraf memleketlerde yine Almanlar tarafından imal olunan eşyanın bitaraf memleketler tarikile Fransaya girmesinden başka netaic vermeyecektir. Bu ise (Fransa)nın zararına başka akvamı zenkinletmek olacaktır.

Ş Alman ticaretinin bütün ticaret pazarlarını tedricen feth ve istila etmek üzere bulunduğunu meydana koymak için cihan harbi iktiza etti. Bu kadar müstesna bir vaziyette harbdan ictinap etmek için cermenlerin, yalnız her mümküni değil, muhali dahi nasıl yapmamış oldukları izah edilinceye kadar bir çok münakaşalar cereyan edecektir.

Ş (Almanya) nın müstakbel sanayi' «Hégémonie» teşebbüsü askeri hégémonie emeli kadar mühib olacaktır.

Ş Fikirlerin istikameti tamamen değişeceği güne kadar, şübhesiz, iktisadî mücadeleler ve harbî mücadeleler yekdiğerini takip ve biri birini mütekabilen tevlid ettiğini cihan görecektir.

Ş Eli silahlı harpler muvakkat bir hal, iktisadî harpler ise daimi bir hal teşkil eder.

G. Le Bon [Dün ve Yarın]

Tahlil sütunu

FELSEFE VE İÇTİMAİYAT MECMUASI

Türk Felsefe Cemiyetinin resmî Organi olan bu çok kıymetli Mecmuanın son sayısı da çıktı. (Yıl iki, Nr. 2) . Bu sayının yazıları şunlardır: **M. Şekip**, Felsefe ve ilmin bugünkü hududları — **A. Franceshini**, İtalyada muasır felsefe cereyanları — **A. Niyazi**, Behaviorism — **Mahut Ragıp**, Anadolu Türkleri — **M. Şekip**, Orta zaman felsefesi — **Mehmet Servet**, Metafizğe dair — **Giovanni Gentile**, Felsefe ile Devlet — **A. Aliotta**, Usul olarak Akliliğin tarihi tecribi.

Memleketimizde bir Felsefe Cemiyetinin teşkilünü ve bir Felsefe Mecmuasının çıkmasını biz memnuniyet ile kaşlamış idik. Hakiki bir ilm hayatını kazanabilmek için ilm ve felsefe ile uğraşan adamlarımızın bir araya gelmeleri lâzım idi. Felsefe Cemiyetinin bu ciddî organi böyle bir yüksek maksadın te'minine çalışıyor. Fakat aceba Mecmuanın bugünkü muhteviyatı ile bu maksadın temamlanması mümkün olabilecek midir ?

Bizim fikrimize göre bu öyle bir sualdir ki Felsefe Cemiyeti tarafından dikkat ve ciddiyet ile mülâhaza edilmelidir. Vaki'a şimdiye kadar bu mecmuada pek kıymetli yazılar çıktı. Mecmua Müdürü Mehmet Servet Bey arkadaşımızın faaliyet ve dirayeti her türlü takdir ve tebrike lâikdir. Bu son sayının yazıları arasında da başlı başına bir ehemmiyet ve originalitesi olanları eksik değil. Meselâ A. Niyazi Beyin «**Behaviorism**» namındaki Psikoloji ceryanına a'îd tedkiki çok derin bir çalışmanın eseridir. **Mehmet Servet** Beyin, Kız Muallim Mektebi Psikoloji ve Sosioloji Muallimi **Hilmi Ziya** Beyin «**Bilgi ve vücud Nazariyeleri**» unvanı altında 1928 senesinde çıkan kitabı hakkında yazdığı tenkid mekalesi de, Felsefe ile uğraşanların lezzet ve istifade ile okuyacakları kıymetli bir yazıdır. Servet Bey bu yeni tecrübesi ile pek geniş bir münakaşaya yol açıyor. Her ne kadar biz Lise derslerine aid olan bir kitabın, ilm prensiplerinden ma'ada, birde **Pedagoji** gözü ile tedkik ve tenkidini faydalı buluyorsakda, Servet Beyin vusuh ve rusuh ile işaret itdiği noktalara Hilmi Ziya Beyin cevap vereceğini ve bu suret ile iki genç Felsefe Muallimi arasında serbest, açık, nezih bir ilm ve fikir anlaşmasına şahid olacağımızı ümid ediyoruz. Gerek **Umumî felsefi**, gerek **Felsefe dersleri** namındaki eserler, nihayet birer mektep kitaplarıdır. Mektep kitaplarında ise **ilmi meslek ve doktrin münakaşaları** verilmez. fakat **ilmin kendisi ve umumî prensipleri** verilir. Ve bu verilışde de **pedağojinin Didaktik faydalarına** daha ziyade ehemmiyet vermek şarttır. Biz ilmin Doktrin münakaşaları, üniversitelere ve daha doğrusu ihtisas cemiyetlerine ait meşgalelerdir. Bu mülâhazayı bizim irfan hayatımızın seviyesine tatbik etmek istersek şu suâlin karşısında bulunuruz:

— Bizde belli başlı bir felsefe mecmuasının maksadı ne olmalıdır?

Eğer bugünkü mecmua liseler için çıkıyorsa, muhteviyatı, şüphe yok, çok ağır ad idilmelidir. Yok, Üniversite felsefe müdavimleri için çıkıyorsa, itiraf etmeliyizki, şekli çok dar ve içi çok noksandı. Bizim fikrimize göre, mecmua bu son maksadı olsun te'min edebilmek için, evvela yazılarını daha iptidai bir seviyeye indirmeli; neşriyatında daha didaktik bir sistem tatbik etmeli; fikirlerini daha açık bir lisan ile ortaya atabilmeli; bunun içinde misalleri ve düşüncelerin

menbalarını doğrudan doğruya millî fikir ve ictimaiyat hayatından almalı ve hususî ile beynelmîl felsefe mesai ve ceryanlarının aktüalitetlerine, fikir kaynaışlarına daha bol sahifeler tahsis edebilmelidir. Bu göz ile işe bakılırsa, « Felsefe cemiyetinden » bizim beklediğimiz eser, türkce adamakıllı bir « **Felsefe Tarihi** » ortaya çıkarmaktır. Felsefe cemiyeti bütün **büyük Filosofların kitaplarını** türkceye nakl etmeye çalışmalıdır. Henüz bu gibi esaslı işlerden mahrum olan bir dilde ve bir ide orjinal felsefe sistemleri münakaşalarına atılmak, büyük, fakat boş ve nafiye ümidlere kapılmak demektir.

A. B.

TABİAT İLMİ

TURNA

Su da, kara da yaşayan kuşlardan şimdiye kadar tarihi tabiînin vukufu dairesine dahil olan, yani maişet tarzları, âdetleri ve zekâlarının dereceleri tetkik olunanlar 8000 kadar neviden ibarettir.

Dünyanın beş kıtası meyanında kuş nevi-lerince de en zengini Amerika, en fakiri, yalnız 600 neva malik olan Avrupa'dır.

Avrupa'da, diğer kıtala da mevcûd olmayan hiç bir kuş nevi yoktur, Şekilleri, renkleri tasavvur edemeyeceğimiz kadar güzel kuşlardan, memleketimiz mahrûm gibidir. Meselâ, 5 nevî bulunan papağanlardan yalnız bir kaçını kafeslerde görürüz; dağlarımızda, ovalarımızda, ormanlarımızda bir iki nevi sülünden başka yerli güzel kuşlarımız yok denilebilir.

Bu makalede, memleketimizin yerli kuşlarından olmamakla beraber seyahatları esnasında havamızdan geçtikleri ve müvakkaten ovalarımıza inerek istirahat ettikleri için az, çok marûf olan Turnaların bir nevinden bahs edeceğim. Leylek, balıkcıl ve filaman gibi uzun bacaklı ve büyük cüsseli kuşlardan biri de turna dir ki gövdesi leylekten nısf derecede daha iri ve boyu da o nisbetde yüksektir; fakat bu kuşlardan hiç birisiyle karabet ve müşâbeheti yoktur. Merhum Ş. Sami Beyin (Kâmûsu Fransavî) sinde Flaman için leylek çinsinden «Telli turna» deniliyorsa da doğru değildir; Telli turna, turnaya karabet ve müşâbehetleri vs başlarında hotoz, yahut sorguçları bulunması

münasebetiyle (Anthropoide Demoiselle) antropoid demuvazel denilen kuşlar olabılırsede, bütün dünyada yalnız bir neviden ibaret olan Filamanın turnalarla münasebeti olmadığı gibi mezkûr lûgat kitabında flaman diye derç olunan resim de flman değildir; flmana hiç benzemeyen ve (Courlis) kurli denilen başka bir kuşun resmidir. Flamanın bacakları ve boynu pek uzun olmakla beraber gagasında bütün, bütün başka şeklide ve bilumûm yüzücü kuşlar gibi parmakları ince bir deri ile yekdiğerine bitişikdir; flamanın gövdesi beyaz olduğu halde kanatlarının üstü ateş renginde kırmızıdır; bundan dolayı eski Yunanlılar (Alev kanat) namını vermişlerdir: Fıransızlar bu ismi, kanatı keserek alev ve şû'le demek olan «Flamme» dan (Flamant), yahut «Flambat diye tercüme etmişler.

Turnaların, yaşadıkları iklimlerin te'siriyle renk ve cüssece az, çok farklı müteaddid neveleri vardır: bu makalede yalız tüyleri parlak, kül renginde olan nevinden bahs edeceğim. mamâfih turna neveleri arasında renk ve cüsse farkından başka bir ayrılık bulunmayıp âdet, ve zekâca biri birinin aynidir. Ş. Sami Beyin Türkçe Kamûsunda söylenildiği veçhile lisanımızda : Turna havası, turna katarı, turna kır, turna geçidi, turnayı gözünden vurmak, turna gşzü, (1) gibi bir çok tabirlerde ismi kullanılan bu kuşu İstanbulda görmüş ve ya sıcak, soğuk iklimlerden bahar ve güz mevsimlerinde gelip giderken pek yüksekte havamızdan muntazam sıralarla geçtiklerine dikkat etmiş olanlarımız nadirdir.

Bu kabileler ekseriyya, zâviyenin başı önde olmak üzere, açık nüselles şeklinde geçerler; muntazam alay geçitlerine (turna katarı) denilmesi de bu intizamdan dolayıdır. Bu nevi turnaların vatanları (Merkezî Sibîrya)nın şarkından Skandinaviya ya kadar olan sâhâdır; her sene oralarından Afrikanın merkezine ve garbına ve Çinden geçerek Hindistan ve Siyam'a kadar giderler. Seyyah kuşlar meyanında en uzak iklimlere gidip gelenler turnalardır. Dâimâ yüzlerce efraddan teşekkül eden kâfil-elerle seyahât ettikleri gibi gitdikleri yerlerde ya göller, bataklıklar civarında, yahut büyük ırmakların kollara ayrılarak badehu yine

(1) Ş. Sami Bey, «Turna gözü, berrak sarı» deyorsa da, turnanın gözü sarı değil kestane kabuğu rengine karışık kırmızıdır Tabii Tarih (Rouge brun) esmer kırmızı diyor.